

Pr. Prof. Philip LeMasters

Credința uitată

Vechi adevăruri din Răsăritul creștin
pentru creștinii contemporani

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

LEMASTERS, PHILIP

**Credința uitată: vechi adevăruri din Răsăritul creștin
pentru creștinii contemporani**/pr. prof. Philip LeMasters;
trad. din lb. engleză de Mădălin Enciu; ed. îngrijită de
Cristi Reuț - Iași: Doxologia, 2016

ISBN 978-606-666-564-3

I. Enciu, Mădălin (trad.)

II. Reuț, Cristi (ed.)

28

© 2013 Philip LeMasters, of the English original version
by Philip LeMasters.

This edition licensed by special permission of Wipf and
Stock Publishers. www.wipfandstock.com

© Editura DOXOLOGIA, 2016

ISBN 978-606-666-564-3

Pr. Prof. Philip LeMasters

Credința uitată

Vechi adevăruri din Răsăritul creștin
pentru creștinii contemporani

Traducere din engleză

MĂDĂLIN ENCIU

Ediție îngrijită de CRISTI REUȚ

Carte tipărită cu binecuvântarea

Înaltpreasfințitului

TEOFAN

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

Editura DOXOLOGIA

2016

Cuprins

Cuvânt înainte	7
Prefață	11
Introducere	
<i>În primul rând... cum am ajuns aici</i>	15
Capitolul I	
<i>Rugul aprins: Dumnezeu este Cel ce este</i>	39
Capitolul al II-lea	
<i>Mântuire, sex și mâncare</i>	79
Capitolul al III-lea	
<i>Nu te teme, Marie!</i>	111
Capitolul al IV-lea	
<i>Fotbal, slujire liturgică și viață reală</i>	137
Capitolul al V-lea	
<i>Nebuni pentru Hristos, călugări și martiri</i>	179
Capitolul al VI-lea	
<i>Împăratul Constantin și războiul culturilor</i>	209
Concluzii	
<i>Un ultim gând</i>	275
Bibliografie	279

Cuvânt înainte

În 1963, Timothy (Kallistos) Ware a publicat *The Orthodox Church* [*Biserica Ortodoxă*], care a beneficiat de mai multe ediții și a devenit o carte clasică. Cincizeci de ani mai târziu, cartea lui Philip LeMasters, *The Forgotten Faith* [*Credința uitată*], se dovedește și ea o carte care dorește să facă o introducere și să explice Ortodoxia Răsăriteană cititorilor neortodocși. Atât Ware, la vârsta de douăzeci și patru de ani, cât și LeMasters, la treizeci și șase de ani, s-au convertit la Ortodoxie când erau deja adulți. Ware a crescut ca anglican, iar LeMasters a crescut ca baptist sudist, dar a frecventat apoi o biserică anglicană pentru câțiva ani. Amândoi au devenit profesori universitari, Ware la Universitatea din Oxford, iar LeMasters la Universitatea McMurry. Amândoi au fost hirotoniți, Ware devenind episcop (acum mitropolit), iar LeMasters preot. Pentru Ware și LeMasters, slujirea liturgică a fost importantă în convertirea lor, iar aceasta a dus la un accent pus pe ecleziologia euharistică. Amândoi au fost captivați de sensul tradiției istorice, experiența martiriului și elementul de taină din Ortodoxie.

Cartea lui Ware este mai mult istorică. Cea a lui LeMasters este mai mult personală, relatând călătoria sa spirituală de la baptistul texan la creștinul ortodox (Ware a relatat călătoria sa personală la Ortodoxie în altă parte). LeMasters încearcă să explice Ortodoxia creștinilor americani din secolul al XXI-lea, iar Ware a făcut aceasta pentru cititorii săi englezi de la mijlocul secolului XX. Așadar, LeMasters se referă la probleme mai contemporane.

LeMasters, așa cum a făcut-o pe deplin Ware, expune înțelegerea creștinismului răsăritean asupra istoriei Bisericii și susține că aceasta este „singura Biserică adevărată”, reprezentând „învățăturile și practicile originare ale creștinismului”, dar fără a-i judeca pe ceilalți creștini cărora le lipsește plenitudinea regăsită în Ortodoxie. LeMasters scrie cu ardoarea unui convertit și cu echilibrul unui erudit.

Credința uitată conține o bună introducere la teologia de bază creștină și este folositoare pentru spiritualitatea elementară creștină. Accentuând locul tainei în creștinism, LeMasters amintește cititorilor săi despre adevărurile importante, cum ar fi Treimea, *theosis* (a deveni părtași la firea divină, un cuvânt și un concept de mare importanță pentru autor) și comuniunea în formarea comunității. Autorul subliniază că Ortodoxia nu supune o dată la câțiva ani învățăturile dogmatice și morale unui vot al majorității. Această carte tratează și aspecte ale Ortodoxiei problematice pentru protestanți, cum ar fi postul, Fecioara Maria, icoanele. Autorul oferă aici un răspuns ortodox la aceste critici.

Cartea va fi folositoare atât pentru ortodocși, cât și pentru ceilalți creștini, datorită aplicabilității sale în practicile spirituale zilnice și cultivării smereniei. Creștinii americani au nevoie să își amintească de creștinii răsăriteni din Orientul Mijlociu, care sunt adesea trecuți cu vederea atunci când este vorba despre situația generată de conflictul politico-militar dintre Israel și musulmani.

În ceea ce privește problemele morale, Ortodoxia se află într-o stare de tensiune cu problemele contemporane ale vieții și ale culturii americane. Asupra avortului, căsătoriei, eticii sexuale și eutanasiei, păstrează pozițiile istorice creștine. Dar asupra acestor probleme, cât și asupra pedepsei capitale, a administrării mediului înconjurător și a pericolului lăcomiei și consumerismului, creștinul ortodox acționează după dogmele teologice, nu după vreo agendă filosofică sau politică.

Această carte este atât folositoare, cât și provocatoare pentru creștinii din alte denominațiuni, dar și întăritoare pentru cei din Ortodoxie. Recomand cartea pentru cei care doresc să cunoască mai multe despre Ortodoxia Răsăriteană și creștinilor din mediul evanghelic.

Everett Ferguson

Prefață

În cultura noastră, creștinismul este adesea perceput ca fiind lat de o milă și adânc de un inch*. Oferă puțină inspirație și îndrumare morală pe care să se întemeieze chiar orice mod de viață dorit de oameni. Ferească cerul ca Iisus Hristos să ne ceară cu adevărat ceva sau să conteste ceea ce credem noi că este viața bună! Această carte îi invită pe cititori să descopere ceva total diferit, o credință veche și mistică, pentru care oamenii literalmente își jertfesc viața până în ziua de azi. Creștinismul răsăritean le este necunoscut multor americani contemporani, dar credincioșii din orice denominațiune vor avea de câștigat aflând despre o Biserică mult mai veche decât diviziunile confesionale atât de familiare lor. În loc să dilueze credința în numele popularității și adaptării culturale, Biserica Ortodoxă păstrează credința și rânduiala transmise prin puterea Duhului Sfânt în Trupul lui Hristos încă din ziua Cincizecimii.

* Deși răspândit în întreaga lume, creștinismul este puțin cunoscut în profunzime, fiind considerat mai puțin mistic decât celelalte mari religii ale lumii [n. ed.].

Ceea ce urmează nu este teologie academică pentru cercetători, ci o perspectivă asupra a ceea ce oamenii de astăzi ar putea învăța de la mărturia neîntreruptă a aces-tei credințe antice și întotdeauna contemporane. Deși Or-todoxia pare să fie străină și ciudată la prima privire, învățăturile și practicile ei continuă să transforme și să binecuvânteze un număr tot mai mare de oameni ca mine însumi, care nu am întâlnit creștinismul răsăritean decât la vârsta maturității. Speranța mea este că cititorii vor găsi un beneficiu similar în viețile lor.

Această carte se inspiră din lecțiile învățate de la prea mulți oameni pentru a fi enumerați: de la soția mea, fiicele mele și părinții mei, până la enoriașii, studenții și co-legii mei. Aceștia nu sunt toți numiți în textul cărții, dar am încredere că cei implicați se vor recunoaște, într-o lu-mină pozitivă, în paginile ce urmează. Îi mulțumesc în mod special Părintelui John Behr, decanul Seminarului Teologic Ortodox „Sfântul Vladimir”, pentru că a citit în-tregul manuscris și mi-a oferit sugestii folositoare pentru revizuire. Părintele David Barr și Dr. Paul Fabrizio au citit și ei manuscrisul și au făcut comentarii pe anumite por-țiuni ale acestuia, pentru care le sunt foarte recunoscător. Dr. Fabrizio, care este vicepreședintele pentru relații aca-demice la Universitatea McMurry, mi-a acordat timp liber de la îndatoririle de profesor pe parcursul unui semestru pentru a putea termina manuscrisul. Apreciez foarte mult susținerea și prietenia acestuia. Recunoștința deosebită și mulțumiri trebuie oferite doamnei Judy Surles, secre-tara mea foarte capabilă și răbdătoare, pentru că a lucrat

foarte atent la redactarea manuscrisului conform regulilor editorului – cu siguranță o sarcină obositoare. Desigur, orice erori sau insuficiențe în text sunt doar din vina mea.

Introducere

În primul rând... cum am ajuns aici

Încep cu o mărturisire. Am complicat viețile religioase ale câtorva dintre prietenii și studenții mei, inițiindu-i în învățătura Bisericii de Răsărit. Numărul lor este mic, dar cunosc metodiști care cer rugăciunile Fecioarei Maria și chiar bapțiști și membri ai „Bisericii lui Hristos” care au învățat să aprecieze importanța icoanelor, a tămâiei și a semnelui crucii. Deși câțiva au devenit membri ai Bisericii Ortodoxe, cei mai mulți nu au făcut acest pas, cel puțin nu încă. Au rămas, în schimb, în respectivele lor denominațiuni și au fost plăcut surprinși să afle că creștinismul este mai vechi decât despărțirea dintre romano-catolici și protestanți. Au fost de asemenea ușurați să afle că credincioșii nu trebuie să își aleagă orientarea conform etichetelor recent inventate de fundamentalist, liberal, harismatic sau evanghelic. Această carte este pentru ei și pentru alții interesați să vadă ce pot avea de câștigat din întâlnirea cu slujirea, disciplina spirituală și teologia Bisericii Ortodoxe Răsăritene.

La fel ca cei mai mulți americani, prietenii și studenții mei nu au știut de mărturia bogată a generații de creștini

din Orientul Mijlociu și Europa de Est, a căror istorie apare rar chiar și pe harta culturii noastre religioase apusene. Indiferent unde merg acum la biserică prietenii și studenții mei, căutările lor spirituale au fost îmbogățite prin întâlnirea lor cu credințele și rânduielile mai puțin cunoscute ale Ortodoxiei Răsăritene. Sper ca și cititorii acestei cărți să se folosească duhovnicește.

A fost o vreme în care membrii unei anumite Biserici erau restrictivi, cel puțin în ceea ce privește credința și cultul lor. Dar se pare că denominațiunile nu mai au o atât de mare importanță, deoarece americanii își rânduiesc din ce în ce mai mult viețile religioase după preferințele dintr-un anumit moment, fără să acorde o mare atenție unde s-au închinat bunicii lor. Afilierile bisericesti se schimbă frecvent astăzi, iar anumiți oameni își schimbă religia mai ușor decât echipa preferată. Un număr din ce în ce mai mare de oameni se folosesc de texte spirituale din surse incerte, creștine sau nu, în moduri rareori întâlnite în cultura dominantă americană până în anii '60. Într-un fel, călătoria mea de la baptist texan la ortodox răsăritean se încadrează în această traiectorie a căutărilor spirituale neliniștiți, care încearcă să găsească ceea ce funcționează pentru ei în condițiile lor proprii sau, poate, a consumatorilor religioși care își fac cumpărăturile, căutând ceea ce le place. Dintr-o perspectivă diferită, aceste moduri de exprimare nu reușesc totuși să determine un pelerinaj către Biserica Ortodoxă, despre care cred că este plinătatea Trupului lui Hristos, și care m-a provocat și m-a schimbat în multe feluri pe mine și familia

mea. Miza este mult mai mare și nu se compară cu situația unui client care își achiziționează ce dorește sau cu a căuta pe cineva care să-ți spună ceea ce vrei să auzi. Și la fel ca în cadrul unei căsătorii, în creșterea și educarea copiilor, și în multe altele, rar se întâmplă așa cum anticipăm. Desigur, asta face viața interesantă și mulțumitoare în anumite feluri.

Pentru a evita o confuzie inutilă, țineți minte că „ortodox” nu înseamnă „evreu”. Cuvântul în sine înseamnă atât „dreaptă închinare”, cât și „dreaptă credință”. Pe scurt, Biserica Ortodoxă înțelege atât lauda, cât și învățătura despre Dumnezeu în conformitate cu ceea ce a revelat Duhul Sfânt celor care au crezut în Hristos, încă din ziua Cincizecimii. Biserica Ortodoxă crede că ea este Biserica originară, într-o continuitate trăitoare, neîntreruptă cu credința și rânduiala apostolilor. Când am devenit membru al Bisericii Ortodoxe, am acceptat credința și viața corpului inițial de credincioși, întemeiat de Iisus Hristos, transmise de-a lungul secolelor prin generații de oameni dreți, incluzând martiri, călugări, împărați, țărani, imigranți și chiar sportivi ca Troy Palamalu de la Pittsburgh Steelers. Americanii care nu trăiesc în orașe mari sau în zone în care au imigrat greci, arabi și est-europeni au poate puține cunoștințe despre Biserica Ortodoxă și, probabil, nu vor cunoaște niciodată pe vreunul dintre membri ei. Prin urmare, iată câteva indicii istorice care vor clarifica ce vrem să spunem atunci când ne referim la creștinismul ortodox răsăritean.

Bănuiesc că orice om știe câte ceva despre diferențele dintre protestanți și romano-catolici. Metodistii, bapțiștii, prezbiterienii, luteranii, episcopalienii etc. își au rădăcinile într-un fel sau altul în Reforma protestantă din secolul al XVI-lea în Europa Occidentală, când personaje ca Martin Luther și Jean Calvin au protestat împotriva abuzurilor din Biserica Romano-catolică, având o perspectivă către reformă. Aceștia erau preocupați să respingă tradițiile și practicile care erau contrare mesajului evanghelic principal al Noului Testament despre mântuirea prin grație datorită credinței în Iisus Hristos. Atunci când Roma nu a fost de acord să se reformeze în concordanță cu diversele lor învățături, protestanții s-au despărțit, pentru a alcătui propriile lor biserici, care reflectau credințele diferitelor grupuri. Pentru a pune lucrurile într-o perspectivă istorică, pur și simplu nu existau protestanți înainte de secolul al XVI-lea. *Asta înseamnă că dihotomia fundamentală care definește creștinismul în cultura apuseană nici măcar nu a existat în primele trei sferturi ale istoriei Bisericii.* Creștinii erau fie romano-catolici, fie ortodocși.

Deși este adevărat că anumite diviziuni au apărut în creștinism în mileniul întâi al existenței sale, prima mare separare, cu un impact important asupra experienței religioase a Europei, a avut loc în anul 1054 d. Hr. și este cunoscută de către istorici drept Marea Schismă¹. La acea

¹ Ware, în *The Orthodox Church*, pp. 311-314, oferă o explicație a relației dintre Biserica Ortodoxă și Bisericile necalcedoniene,

dată, Imperiul Roman originar din Apus nu mai era de mult, iar creștinii din Europa occidentală au ajuns să-l considere pe episcopul de la Roma monarh al Bisericii, care avea autoritatea să conducă peste toți episcopii și peste toate Bisericile din toată lumea. Sfântul Apostol Petru fusese primul episcop al Romei, iar Apusul a interpretat afirmația Domnului despre autoritatea Sfântului Apostol ca aplicându-se doar asupra celor care aveau acea funcție (Mt. 16, 18-19). De asemenea, la această dată papii aprobaseră adăugarea frazei „și de la Fiul” (*Filioque*, în latină) la paragraful Crezului niceean despre purcederea Duhului Sfânt. (Nu vă îngrijorați dacă acest punct este neclar, căci va urma o explicație ulterioară.) Cu alte cuvinte, Biserica Apuseană a schimbat principala mărturisire de credință, prin propria sa autoritate, fără măcar a se consulta cu creștinii din Răsărit.

Biserica Răsăriteană a văzut, în mod sigur, lucrurile diferit. Biserica în Imperiul Bizantin, Rusia, Europa de Est și în Orientul Mijlociu l-a considerat întotdeauna pe episcopul de la Roma drept întâiul episcop al Bisericii Creștine, dar nu un rege spiritual. El trebuia să prezideze întâlnirile cu ceilalți episcopi, dar nu să aibă pretenția autorității asupra lor în administrarea eparhiilor. În ceea ce privește întreaga Biserică, Răsăritul a urmat vechiul obicei al împreună-lucrării episcopilor în sinoade pentru

respectiv Biserica Nestoriană a Răsăritului. Deși creștinismul oriental include cu siguranță toate cele trei comuniuni, iar „Biserica Răsăritului” se referă adesea la nestorienii, eu voi folosi acești termeni în cartea de față pentru a mă referi la Biserica Ortodoxă Răsăriteană.

a discerne modul în care Duhul Sfânt călăuzea Biserica. De asemenea, creștinii din Răsărit erau consternați că Apusul a schimbat cuvintele Crezului niceean. Lovitura a fost dată atunci când o delegație latină a vizitat Constantinopolul, capitala Imperiului Bizantin sau Roman de Răsărit, în anul 1054, și a insistat ca Patriarhul de Constantinopol, episcopul conducător al Răsăritului, să se supună autorității romane. Au urmat excomunicări reciproce. Iar când cruciații apuseni au devastat Constantinopolul și au comis atrocități teribile împotriva fraților lor creștini, în anul 1204, în timpul celei de-a patra Cruciade, Marea Schismă a fost pecetluită².

Lumea a cunoscut apoi două Biserici: cea Romano-catolică și cea Ortodoxă Răsăriteană. Creștinii ortodocși cred că romano-catolicismul s-a rupt de la vechiul consens de credință și de la comuniunea trăitoare a Trupului lui Hristos. Din perspectiva Răsăritului creștin, catolicismul a părăsit plinătatea și unitatea Bisericii primare din cauza axării pe autoritatea papei și a altor inovații neautorizate, cum ar fi *Filioque*, purgatoriul, celibatul obligatoriu pentru preoți și o concentrare mai mare pe speculația rațională, decât pe o acceptare smerită a tainei lui Dumnezeu. Aceste tendințe apusene au pregătit calea pentru abuzurile din perioada medievală care au provocat apoi Reforma protestantă. Dimpotrivă, Biserica Răsăriteană a rămas fidelă față de ceea ce s-a transmis

² Vezi Noll, *Turning Points*, cap. 6, pentru o relatare a Marii Schisme.